

DENİZDE BİLİMSEL ARAŞTIRMALARIN ULUSLARARASI HUKUKTA DÜZENLENMESİ İHTİYACININ ORTAYA ÇIKIŞI

Dz.Kd.Ütğm.Hatice Ilgaz

Deniz Harp Okulu

Deniz Bilimleri ve Mühendisliği Enstitüsü,

Tuzla, İstanbul, Türkiye

hilgaz02@yahoo.com

Özetçe

Yirminci yüzyılın ortalarına kadar denizde bilimsel araştırma yapmanın yasal denetimlere ihtiyacı olduğu fark edilememiştir. O tarihlerdeki teknolojik yetersizlik ve denizden ne dereceye kadar faydalanılabileceği konusunda insanoğlunun bilgisizliği Deniz Bilimsel Araştırmaları konusunun üzerinde durulmamasına neden olmuş ve gerçekte Deniz Hukuku Literatürü neredeyse bu zamana kadar bilimsel araştırmadan söz etmeyen bir içeriğe sahip olmuştur. Bilim ve teknolojinin son yıllarda hızla gelişimi, denizlerdeki canlı ve mineral kaynaklardan faydalanmanın yanı sıra, dalgalardan, sudaki akıntılardan ve su yüzeyindeki rüzgârlardan enerji üretimi gibi, enerji ihtiyacının bir kısmını denizlerden karşılayabilmenin farklı imkânlarının ortaya çıkması ve daha birçok etken bu konu hakkında detaylı bir düzenleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır II. Dünya Savaşından itibaren deniz araştırmalarında büyük bir artış olmuş, bununla birlikte kaynakların ve askeri amaçların pratik uygulamalarının daha iyi değerlendirilmesi; uluslar arası toplumun, denizde bilimsel araştırmaların üzerindeki kontrol ve denetimler ile ilk olarak 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri, daha sonra ise daha kapsamlı olarak 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde tanışmasına neden olmuştur.

THE EMERGENCE OF THE NEED FOR ARRANGEMENT OF MARITIME SCIENTIFIC RESEARCH IN INTERNATIONAL LAW OF SEA

Abstract

Until the middle of the twentieth century to do scientific research at sea could not be noticed that it needs legal control. Technological deficiency in that time and the human ignorance to what degree that he can benefit from the sea caused to deal with Marine Scientific Research, the Law of Sea Literature really is almost that long to talk about scientific research upto that time. The rapid development in Science and technology in recent years, has been revealed that besides benefitting marine vibrant and mineral resources, as well as waves, energy production from the water in the stream and the water surface winds, such as energy needs of a portion of the sea can meet the different possibilities to the emergence and many other factors regarding this issue is a detailed regulation need. Since World War II marine research has been increased in a large amount, however, resources and military purposes of practical applications of better evaluation, the international community, marine scientific research on the control and audit led to met as first at the 1958 Geneva Convention, the later is more comprehensivly as the 1982 UNCLOS.

Anahtar Kelimeler: *Denizde Bilimsel Araştırma, BMDHS (1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi), 1958 Cenevre Sözleşmeleri.*

Keywords: *Marine Scientific Research, UNCLOS, 1958 Cenova Convention.*

1. GİRİŐ

Yeryüzünün dörtte üçü deniz ve okyanuslardan oluşmaktadır. Eskiden beri uluslar arası toplumu ilgilendiren deniz ve okyanuslar ulaşım, insan ve eşya taşımacılığı, insanoğlunun beslenmesi, balıkçılık gibi yönlerden sahip olduğu önemin yanı sıra özellikle bilimsel gelişmeler sonucunda, petrol, tabii gazlar, mineral ve enerji kaynakları bakımından da giderek daha da artan değere sahip önemli iktisadi kaynak olmaktadır.

Bilim ve teknolojideki son yıllarda yaşanan gelişmeler denizlerden ekonomik bakımdan yeni yararlanma imkânlarını da sağlamıştır. Deniz tabanlarının derinliklerinde karalara oranla daha bol bulunan petrol ve doğal gaz ile mineral zenginlikleri buna örnek olarak gösterilebilir. [1] Dünya nüfusunun hızla çoğalması ve bu artan nüfusun beslenme ve enerji ihtiyaçları problemi, sadece denizlerin ve okyanusların deniz alanlarının önemini ortaya koymamış, aynı zamanda denizdeki bu zenginliklerin ve deniz alanlarının aidatı, deniz alanları genişliklerinin tespiti problemlerini de beraberinde getirmiştir. Bu deniz alanlarının kullanımı ve paylaşımı bütün devletleri yakından ilgilendirmektedir. [2]

2.DENİZDE BİLİMSEL ARAŞTIRMALARIN ULUSLAR ARASI HUKUKTA DÜZENLENME SÜRECİ

Deniz alanlarına üzerindeki faaliyetler, uluslar arası uygulamada, çok uzun bir süre örf ve adet kurallarına dayalı olarak sürdürülmüştür. [3] Örf ve adet hukuku uluslararası deniz hukukun temel kaynağını oluşturmaktadır. [4]

1958 yılında, bir taraftan yüzyıllar boyu örf ve adet hukuku olarak gelişen deniz hukukuna yazılı bir biçim vererek, genel kabule dayanan bu kuralları daha sağlam bir yapıya kavuşturmak, diğer taraftan yeni istekleri cevaplamak maksadıyla Birleşmiş Milletler[5] Teşkilatı çerçevesinde Cenevre'de “Birleşmiş Milletler I. Deniz Hukuku Konferansı” toplanmıştır.[6] Deniz kamu hukuku alanında evrensel plânda ilk defa tedvin ve formüle edilen düzenlemeler Konferans sonunda ortaya çıkan; 1958 tarihli Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleridir. Birleşmiş Milletler Teşkilâtı öncülüğünde 1958 yılında Cenevre'de imzalanan [7] Karasuları ve Bitişik Bölge Konvansiyonu, Kıta Sahaneliği Konvansiyonu, Açık Denizler Konvansiyonu ile Açık Denizlerde Balıkçılık ve Canlı Kaynakların Korunmasına dair Konvansiyon hakkındaki 4 sözleşme, karasularının genişliği sorunu gibi bazı konulara bir çözüm getiremediği ve kısa zamanda ihtiyaçları karşılayamaz hale geldiğinden, iki yıl sonra 1960 yılında yine Cenevre'de “Birleşmiş Milletler İkinci Deniz Hukuku Konferansı” toplanmış, fakat bu konferans bir sonuca ulaşamayarak dağılmıştır.

*Denizde Bilimsel Araştırmaların Uluslararası Hukukta Dzenlenmesi
İhtiyacının Ortaya Çıkışı*

Cenevre Konferanslarında üzerinde uzlaşmaya varılamayan konuların varlığı ve hukuki boşlukların yanında; özellikle 1960'lerden sonra, uluslar arası ortamdaki toplumsal gelişmeler ve teknolojik gelişmeler denizlere ilişkin konuların yeniden ele alınması sürecini hızlandırmıştır. [8] Bilim ve teknolojinin gelişmesiyle birlikte, denizlerin doğal kaynak ve zenginliklerinin işletilmesine ilişkin uygulanan uluslar arası hukuk kuralları da yetersiz kalmaya başlamıştır. Söz konusu kaynakların kullanımına ilişkin hukuk kuralları sadece bilim ve teknolojideki gelişmelerden etkilenmekle kalmamış aynı zamanda son yıllarda uluslar arası toplumun yapısında meydana gelen değişikliklerden de göreceli olarak etkilenmeye başlamıştır. Meydana gelen siyasi gelişmeler sonucu sömürge rejimi ile yönetilen ülkeler bağımsızlıklarını kazanarak yeni devletler kurmuşlar ve bu devletler de 1958 Cenevre Sözleşmelerini, kendilerinin katılmadığı, büyük denizci devletlerin çıkarlarını gözetken sözleşmeler olarak nitelemişler ve kendi katkılarının olmadığı bu kuralları kabul etmeyerek kendilerini bu sözleşmelerle bağlı görmemişlerdir. Yeni ve az gelişmiş devletler siyasal bağımsızlıklarını tam manasıyla kazanabilmeleri için ekonomik bağımsızlıklarının, yani doğal kaynakları üzerindeki bağımsızlıklarının da tanınması gerektiği tezini yoğun bir biçimde işlemeye başlamışlar ve kendi katkılarıyla hazırlanacak yeni kuralların oluşturulması gerektiğini savunmaya başlamışlardır. Teknoloji ve Uluslararası ilişkilerdeki gelişmeler, 1958 sözleşmelerinin hukuki boşlukları ile aksayan yönleri, ve deniz yatağı ve toprak altının hukuksal statüsü, takımada devletlerine ait deniz alanlarının sınırlandırılması gibi henüz örf ve adet hukuku halini almamış bazı konularda yeni bir takım uluslar arası hukuk kurallarının düzenlenmesi ihtiyacının doğması Birleşmiş Milletler III. Deniz Hukuku Konferansını şekillendirmiştir. 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmesi sonrasında yeni bir deniz hukuku sözleşmesinin oluşturulmasını gerektiren nedenleri sıralayacak olursak;

- Ülkelerin doğal kaynaklara olan ihtiyaçlarının artması,
- Karasal kaynakların yetersiz kalmaya başlaması,
- Teknolojik gelişmelerin deniz dibi ve toprak altındaki kaynakların kullanılmasına ve işletilmesine olanak sağlaması, bu alanların bakır,

manganez, kobalt ve nikel içeren maden yumruları ve hidrokarbürler bakımından çok zengin olduklarının ortaya çıkması,

- Denizde trafiğin ve balıkçılığın giderek yoğunlaşması,
- Bağımsızlığına yeni kavuşmuş devletlerin eski kuralları tanımak istememeleri ve ülkelerini denizler yönünde genişletmeyi arzu etmeleri,
- Deniz zenginliklerinin gelişmiş devletlerce yağmalanmasının önlenmek ve canlı kaynakların tükenmesinin önüne geçilmek istenmesi,
- Devletlerin denizler üzerinde giderek artan, gelişigüzel iddialarını kurallara bağlamak arzusu,
- Deniz kirlenmesinin önlenmesi veya azaltılmasının sağlanmak istenmesi,
- Kıta sahanlığının dış sınırına ilişkin kriterlerin hızla gelişen teknoloji karşısında anlamını yitirmesi ve bu kriterlerin değiştirilmesine yönelik itirazlar,
- Takımda devletlerine ait deniz alanlarının belirlenmesi,
- Zararsız geçişin tanımlanması ve karasularının genişliğinin belirlenmesi ihtiyacı,
- Bilimsel araştırma faaliyetlerinin tabi olacağı hukuksal rejimin belirlenmesi isteği,

Olarak kabul edilmektedir.

Yukarıda bahsedilen nedenlerle yeni bir takım düzenlemeler yapılması ve denizin doğal kaynaklarından elde edilen yararların nisfete uygun bir şekilde devletler arasında paylaşılmasını sağlayacak bir düzenin getirilmesi amacı ile 1967 yılında Malta'nın isteği üzerine Birleşmiş Milletler'in tekrar ele alması sonucu başlatılan hazırlıklar, 3-14 Aralık 1973 tarihleri arasında New York'da "III. Deniz Hukuku Konferansı"nın birinci dönem toplantısının başlaması ile noktalanmıştır. Sadece usul konularının ele alındığı bu toplantıyı takiben, 20 Haziran-29 Ağustos 1974 tarihinde Venezuela'nın başkenti Karakas'da, Konferans esasa ilişkin konular üzerindeki çalışmalarına üç ayrı komitenin yürüttüğü çalışmalarla resmen başlamıştır. Konferans, aralıklı sürelerle 11 dönem devam etmiş ve 320 madde ve 9 ekten oluşan nihai "Deniz Hukuku Sözleşmesi" metninin hazırlanması sonucu 6-10 Aralık 1982 tarihlerinde Jamaika'da, Montego

*Denizde Bilimsel Araştırmaların Uluslararası Hukukta Dzenlenmesi
İhtiyacının Ortaya Çıkışı*

Bay'da dzenlenen t6renle S6zleşme, 119 devlet tarafından imzalanmıştır.
[9]

1982 BMDHS, deniz hukuku ile ilgili b6t6n konuları dzenleyen ve şimdiye kadar yapılmış en teferruatlı s6zleşmedir. [10] 1958 S6zleşmelerinden 6ok daha geniş ve kapsamlıdır. BMDHS deniz hukuku ile ilgili eskiden var olan akdi ve team6li kuralların uluslararası ve geniş katılımlı bir seri konferanslar sonrasında detaylı olarak yazılı hale getirilmesi neticesinde ortaya 6ıkmış ve «Ulusal egemenlik» kavramının 6nem ve 6ncelik kazandığı bir toplantı ve denizlerin tarihteki en b6y6k paylaşımı şekline d6n6řm6řt6r. BMDHS ile a6ık denizlerin serbestliği ilkesi gereği t6m devletlerin kullanımına a6ık olan uluslar arası deniz yatağı, bu alanı fiilen işleten birka6 gelişmiş devletin etkisinden 6ıkartılarak, «insanlığın ortak mirası» ilan edilerek bundan sonra t6m insanlığın yararı, amacına uygun şekilde bir uluslar arası 6rg6t6n denetimi altında işletilmesi 6ng6r6lm6řt6r. Aynı zamanda canlı kaynakların avlanması ve mineral kaynakların işletilmesinde, bilimsel veri ve teknolojik bilgilere sahip olmayan az gelişmiş devletler lehine, bilimsel araştırma ve teknoloji transferi konusunda bazı 6zel kurallar getirilmiştir. Devletlerin tamamen ya da kısmen yetkisi altında bulunan deniz alanlarında ilgili kıyı devletine bilimsel araştırmaya izin verme yetkisi verilirken, uluslar arası deniz yatağındaki bilimsel araştırmalar i6in serbestlik ilkesi kabul edilerek, Uluslar arası Deniz Yatağı Otoritesi aracılığıyla b6t6n devletlerin bunlardan yararlanması (mad.143/2-3) ve imkanlar 6er6evesinde, gelişmiş devletlerin az gelişmiş devletlere bu konuda yardım etmesi (mad.143/3 b) 6ng6r6lm6řt6r. [11] B6ylelikle bu s6zleşme ile genişliği sınırsız iki boyutlu denizlerdeki alişılmış serbest kullanım ilkesi yerine, derinliklerdeki kaynakların da bahse konu edildiği, sınırlı genişlikte ve 66 boyutlu denizlerdeki işletmecilik ilkesinin getirildiği s6ylenebilir.

Yirminci y6zyılın ortalarına kadar denizde bilimsel araştırma yapmanın yasal denetimlere ihtiyacı olduğu fark edilememiştir. O tarihlerdeki teknolojik yetersizlik ve denizden ne dereceye kadar faydalanılabileceği konusunda insanoğunun bilgisizliği Deniz Bilimsel Araştırmaları konusunun 6zerinde durulmamasına neden olmuş ve

gerçektende Deniz Hukuku Literatürü neredeyse bu zamana kadar bilimsel araştırmadan söz etmeyen bir içeriğe sahiptir. Bu belki kısmen bilimsel araştırmanın devlet kontrolünden bağımsız olması gerektiği konusundaki genel yaygın tutum ve davranışla, kısmen de deniz bilimsel araştırmalarının makul ölçüde ve sınırlı pratik uygulamaları ile açıklanabilir. II. Dünya Savaşından itibaren deniz araştırmalarında büyük bir artış olmuş, bununla birlikte kaynakların ve askeri amaçların pratik uygulamalarının daha iyi değerlendirilmesi; uluslar arası toplumun, denizde bilimsel araştırmaların üzerindeki kontrol ve denetimler ile ilk olarak 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmeleri, daha sonra ise daha kapsamlı olarak 1982 BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'nde tanışmasına neden olmuştur. [12]

Deniz Hukuku'nda Deniz Bilimsel Araştırmaları konusu ile ilgili ilk yazılı çalışma olan 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmelerinde Deniz Bilimsel Araştırmasına ilişkin detaylı düzenleme bulunmamaktadır. Genellikle deniz araştırmaları açık denizlerin bir serbestliği olarak kabul ediliyor olmasına rağmen, Açık Denizler Sözleşmesi'nde serbestilerin açıklandığı madde 2'de bundan bahsedilmemiştir ve sonunda madde 2 haline gelen taslak metnin yorumunda, Uluslar arası Hukuk Komisyonu deniz araştırmalarından maddede belirtilmeyen serbestilerin bir örneği olarak özellikle bahsetmiştir. Kıta Sahanelığı Sözleşmesinin ise kıyı devletine; kıyıya bitişik, fakat karasularının dışında 200 metre derinliğe kadar olan sualtı alanlarının deniz yatağı ve toprak altını araştırma ve kaynaklarını işletme konusunda münhasır egemen haklar verdiği görülmektedir.(mad.1-2/1) Münhasır egemen haklardan kasıt; Kıyı Devleti kıta sahanlığını araştırmazsa veya kaynaklarını işletmezse bile, Kıyı Devletinin rızası olmadan hiç kimsenin bu faaliyetlere başlayamayacağı veya kıta sahanlığı üzerinde talepte bulunamayacağıdır.(mad.2/2)

Kıta sahanlığındaki araştırmalardan, Kıta Sahanelığı Sözleşmesi madde 5'de bahsedilmektedir. 1958 Cenevre Deniz Hukuku Sözleşmelerinden biri olan Kıta Sahanelığı Sözleşmesinde; "Kıta sahanlığının araştırılması ve kaynaklarının işletilmesi, seyrüsefere, balıkçılığa veya denizin canlı kaynaklarının muhafaza edilmesine haksız bir şekilde müdahaleye yol açamayacağı gibi, kamuya açıklanmak üzere

*Denizde Bilimsel Araştırmaların Uluslararası Hukukta Dzenlenmesi
İhtiyacının Ortaya Çıkışı*

yürütülen temel oşinografik ve diğer bilimsel araştırmalara da herhangi bir müdahaleye yol açamaz.” denilmiştir (mad.5/1). Bu genel tanım ancak madde 5/8’de;

“Kıta sahanlığı ile ilgili ve orada yürütülen herhangi bir araştırma için kıyı devletinin rızası alınacaktır. Buna rağmen, kıyı Devleti, kıta sahanlığının fiziki ve biyolojik hususiyetlerini tamamıyla bilimsel şekilde araştırma amacıyla ehliyetli bir kurumun yaptığı bir talep için normal olarak rızasını esirgemeyecektir; şu şartla ki kıyı Devleti eğer isterse araştırmaya katılma ve orada temsil edilme hakkına sahip olacak ve her halükarda neticeler ilan edilecektir.”

şeklinde oldukça sınırlı olarak geçmektedir. Sonuçta teorik ve tatbiki uygulamaların her ikisi içinde kıyı devletinin rızası gerekmektedir, fakat üst paragrafta bahsedildiği gibi, katılım, sonuçların yayımlanması, uyumlu davranılması durumlarına uygun olarak, rıza(consent) kıyı devleti tarafından onaylanmalıdır. 5.maddenin geniş anlamı akla uygun bir şekilde aşıkâr durumdayken, taslağın detayları birçok güçlüğe neden olmuştur. Kıta sahanlığı konvensiyonunun kıta sahanlığının üst limitlerini belirleyen özensiz tanımları, kıta sahanlığındaki denizle ilgili araştırmaların belirsizliğine eklenmiştir.

Bilim ve teknolojinin son yıllarda hızla gelişimi, denizlerdeki canlı ve mineral kaynaklardan faydalanmanın yanı sıra, dalgalardan, sudaki akıntılardan ve su yüzeyindeki rüzgârlardan enerji üretimi gibi, enerji ihtiyacının bir kısmını denizlerden karşılayabilmenin farklı imkânlarının ortaya çıkması ve daha birçok etken bu konu hakkında detaylı bir düzenleme ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Nihayetinde 1982 BMDHS, deniz bilimsel araştırmaları ile ilgili bütün konuları Bölüm XIII’de, 1958 Sözleşmelerinden çok daha geniş ve kapsamlı şekilde düzenlemiştir.

3. SONUÇ

Birleşmiş Milletler III. Deniz Hukuku Konferansı, I. Deniz Hukuku Konferansı'ndakine nazaran, denizde bilimsel araştırmalar üzerindeki kontroller konusunda çok daha güçlü taleplerle karşı karşıya kalmıştır. Bu talepler en çok gelişmekte olan devletlerden gelmiş ve bu talepler iki faktörden esinlenmişlerdir. İlk olarak gelişmekte olan ülkeler kıyılarından itibaren 200 mil olarak tanımlanan MEB'deki kaynaklardan tam olarak faydalanamayacaklarını, bu sulara yapılan araştırmalar üzerinde kontrole sahip olmadıkları takdirde kaynaklarının sömürülerek kullanılacağı hissetmişlerdir. İkinci sebep olarak en azından bazı gelişmekte olan devletlerin arasındaki, araştırma gemilerinin, özellikle büyük askeri güçlerin araştırma gemilerinin casusluk için kullanıldıkları konusundaki şüphelerdir. Bu şüpheler 1968'de Pueblo olayı ile körüklenmişlerdir. İddialara göre karasularının 12 mil içerisinde bir US gemisi, araştırma gemisi rolünde casusluk faaliyetinde bulunurken Kuzey Kore tarafından bulunmuştur. Denizlerdeki bilimsel araştırmalar konusunda daha çok yapılan taleplere, ilk ve en başta Bilim Komitesi karşı koymuştur. Bilim Komitesi, 1960ların ortalarında uygulanmaya başlayan Kıta Sahaneliği Konvansiyonu'nun gücüyle ve münhasır avlanma sahasının gelişmesiyle, külfetli, daha çok kontrol korkusunun, bu araştırmaların reddedilmesine ya da istenmeyen şartların oluşmasına ya da uzun bürokratik süreçlere neden olabileceğini keşfetmişlerdir. Bilimsel araştırmaların bütün insanlığa faydalı olduğunu ve okyanus birliğinin talep edilmesini, bilimsel araştırmaların birkaç insan yapımı sınırlarla engellendiğini tartışmışlardır. Bilim adamlarının bu kaygısı, şu anda icra edilen araştırmaların büyük çoğunluğundan sorumlu olan gelişmiş ülkeler tarafından UNCLOS'ta başlamış, yine de gelişmekte olan ülkelerin bilimsel araştırmalar konusundaki daha fazla talepleri büyük bir oranda BMDHS'de karşılanmıştır (belli bir yere kadar elbette).

*Denizde Bilimsel Araştırmaların Uluslararası Hukukta Dzenlenmesi
İhtiyacının Ortaya Çıkışı*

KAYNAKÇA

- [1] Turgay, M.İşık “Deniz Hukuku ve Denizlerdeki Mineral Kaynakları”, (Çevrimiçi) http://www.maden.org.tr/resimler/ekler/950ca92a4dcf426_ek.pdf -02 Ocak 2009
- [2] Cin, Turgay “Devletlerarası Hukukta Balıkçılık”, (Çevrimiçi) <http://web.deu.edu.tr/hukuk/dergiler/dergi8-1/pdf/cin2.pdf> -02 Ocak 2009
- [3] Özman, Aydoğan (2006). Deniz Hukuku I, Turhan Kitabevi , Ankara, s.29.
- [4] Toluner, Sevin (1996). Milletlerarası Hukuk Dersleri, 5. Baskı, Beta Basım Yayım Dağıtım A.ř.,İstanbul, s.57.
- [5] Gündüz, Aslan (2003). Milletlerarası Hukuk Temel Belgeler, Örnek Kararlar, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul, s.86-87.
- [6] Anlar Güneş, şule “Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi ve Deniz Çevresinin Korunması”, (Çevrimiçi) <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/266/2398.pdf> -20 Mart 2009.
- [7] Sur, Melda (2006). Uluslar arası Hukukun Esasları, 2.Baskı, Beta Yayınları, İstanbul, s.293.,
- Kuran, Selami (2006). Uluslar arası Deniz Hukuku, Arıkan Basım Yayım Dağıtım Ltd.şti., İstanbul, s.3.
- [8] Sezerer, Sezgin (2007). “1982 Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi’nin Bilimsel Deniz Araştırmalarına Etkileri ve Türkiye’nin Durumu”, İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve İşletmeciliği Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Danışman Doç.Dr.Hüseyin Yüce, İstanbul, s. 1.
- [9] Tekil, Fahiman (2001). Deniz Hukuku, 6.Baskı, Alkım Yayınevi, İstanbul, ,s.498,
- [10] Özman, Aydoğan. (1986). “Deniz Hukukunda Yeni Gelişmeler”, Ege’de Deniz Sorunları Semineri, AÜ SBF Yayını, Ankara, , s.17-18.
- [11] Pazarcı, Hüseyin (1998). Uluslar arası Hukuk Dersleri II. Kitap, 5.Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, s.312-313.
- [12] Churchill,R.R., Lowe, A.V. The Law Of The Sea, Third Edition, Manchester, Manchester University Press, s.400